

Naturalis Biodiversity Center

Abstract

Naturalis Biodiversity Center, voorheen het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, werd in 1820 opgericht in Leiden. De taakstelling van Naturalis is drieledig: het opbouwen en onderhouden van een collectie van natuurhistorische objecten, het doen van onderzoek naar deze collectie en die tentoonstellen aan een breed publiek. Een groot deel van Naturalis' collectie vindt zijn oorsprong in voormalig Nederlands-Indië en andere voormalig gekoloniseerde gebieden, waar wetenschappers in de negentiende en twintigste eeuw grote verzamelingen natuurhistorische voorwerpen aanlegden.

Geschiedenis van het museum

In 1820 werd bij Koninklijk Besluit door [Koning Willem I](#) het 's Rijksmuseum van Natuurlijke Historie (RMNH) opgericht, sinds 2010 Naturalis Biodiversity Center genaamd. Het museum werd gesticht door de collecties van de Leidse Universiteit, 's Lands Kabinet van Natuurlijke Historie en de persoonlijke verzameling van de eerste directeur [Coenraad Jacob Temminck](#), samen te voegen. Deze collecties, die in eerste instantie werden verzameld als curiosa, kregen gedurende de negentiende eeuw steeds meer een wetenschappelijk karakter. Temminck slaagde erin Nederlanders in het buitenland verzamelingen van natuurlijke objecten aan te laten leggen ten behoeve van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie. Zodoende werd een collectie van [Philipp Franz von Siebold](#) van natuurlijke objecten uit Japan, wiens etnografische verzameling de latere basis vormde van het Rijks Etnografisch Museum in Leiden, ook opgenomen in de collectie van het RMNH.

De basis van de hedendaagse Naturalis-collectie houdt dus nadrukkelijk verband met het koloniale verleden. In lijn met wetenschappelijke ontwikkelingen werd in 1820 de zogenaamde [Natuurkundige Commissie voor Nederlands-Indië](#) opgericht. Deze commissie, die zijn standplaats had in 's Lands Plantentuin in Bogor (het toenmalige Buitenzorg), had als taak te zoeken naar delfstoffen en het in kaart brengen van de plaatselijke flora en fauna. De bevindingen van deze commissie werden tussen 1839 en 1847 gepubliceerd in de *Verhandelingen over de natuurlijke geschiedenis der Nederlandsche Overzeesche bezittingen*, die onder de redactie stond van [C.J. Temminck](#), directeur van het RMNH. Na de opheffing van de commissie in 1850 werden de verzamelde voorwerpen, publicaties en correspondentie opgenomen in de collectie van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie. Ook nadat de Natuurkundige Commissie was opgeheven werden verzamelaars in Indonesië en elders door het RMNH aangemoedigd hun collecties ter beschikking te blijven stellen aan het museum.

In 1878 splitste de afdeling Geologie en Mineralogie zich van het RMNH af om een eigen museum te vormen, het [Rijksmuseum voor Geologie en Mineralogie](#) (RGM). Dit museum zou apart blijven bestaan totdat het in 1984 weer werd samengevoegd met het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie. Waar de collectie van het RGM zich in eerste instantie richtte op voormalig Nederlands-Indië, werd deze onder de eerste directeur [Karl Martin](#) uitgebreid met voorwerpen uit andere gebieden, waaronder ook de Nederlandse koloniën in het Caraïbische gebied. Zowel het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie als het Rijksmuseum voor Geologie en Mineralogie waren in de eerste jaren voornamelijk bedoeld voor geïnteresseerde wetenschappers. Pas tegen het begin van de twintigste eeuw stelden ze hun collecties open voor een breed publiek.

In de loop van de twintigste eeuw werd de collectie van zowel het RMNH en RGM flink

uitgebreid, waarbij de lijtjes met de door Nederland gekoloniseerde gebieden kort bleven. Na een verhuizing in 1998 gingen de weer gefuseerde collecties verder onder de huidige naam Naturalis. In 2010 werden ook de collecties van het Zoölogisch Museum Amsterdam en het Nationaal Herbarium Nederland samengevoegd met die van Naturalis. Sinds 2019 bevindt het museum zich in het huidige, nieuwgebouwde pand, waar de drie taken van Naturalis - collectie, wetenschap en museum - nog sterker met elkaar verbonden zijn.

Vroegere directeuren

Rijksmuseum van Natuurlijke Historie

- Coenraad Jacob Temminck (1820-1858)
- Hermann Schlegel (1858-1884)
- Fredericus Anna Jentink (1884-1913)
- Eudard Daniël van Oort (1913-1933)
- Hilbrand Boschma (1933-1958)
- Leo Brongersma (1958-1972)
- Willem Vervoort (1972-1982)
- Jacobus Theodorus Wiebes (1982-1989)

Rijks Geologisch en Mineralogisch Museum

- Karl Martin (1878-1922)
- Berend George Escher (1922-1955)
- Isaäk Martinus van der Vlerk (1955-1961)
- Cornelis Beets (1963-1977)

[image] *Tentoonstelling van dieren uit Suriname in het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie, 1972* ([Jan Holvast / Erfgoed Leiden](#))

Herkomstonderzoek

De archief- en beeldcollectie van Naturalis bestaat uit de samengevoegde collecties van het Zoölogisch Museum Amsterdam, het Nationaal Herbarium Nederland, het Herbarium Vadense (Wageningen) en het herbarium van de Universiteit Utrecht. Ook de geologische collecties van het voormalige Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie, en de herbarium collecties van Amsterdam en Delft behoren tot de Naturalis-collectie. Archieven en andere aanvullende collectie- en onderzoeksgerelateerde gegevens zijn beschikbaar via de [archief-website van Naturalis](#). Op de [overzichtspagina](#) zijn alle archieven overzichtelijk gerangschikt. Het Naturalis-archief bevat waardevol materiaal zoals manuscripten, tekeningen en notities die een duidelijk tijdsbeeld schetsen van het (koloniale) verleden. De notitieschriften in het [archief van Korthals](#) bevatten bijvoorbeeld tekeningen van Indische panorama's en huizen, van de plaatselijke bevolking en van planten.

De [museumcollectie](#) en [bibliotheek](#) zijn beiden doorzoekbaar via aparte websites. De bibliotheek is toegankelijk in het museum. Daarnaast is er een afzonderlijke [repository](#) waarop veel verschillende (historische) wetenschappelijke publicaties beschikbaar zijn. Verschillende boeken uit de Naturalis-collectie zijn ook beschikbaar via het digitale internationale platform [Biodiversity Heritage Library](#).

Als je als onderzoeker vragen hebt of de collectie wil bezoeken, kan je een verzoek indienen via collectie@naturalis.nl.

Related Aids

- [Bronnen](#)
- [Ambtenaren in gekoloniseerde gebieden](#)
- [Wetenschappelijk onderzoek in gekoloniseerde gebieden](#)
- [Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden](#)
- [Wereldmuseum Leiden](#)
- [Wageningen University & Research](#)
- [Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Wetenschappen en Kunsten](#)
- [C.G.C. Reinwardt](#)
- [Museon-Omniversum](#)
- [Internationale Koloniale en Uitvoerhandel Tentoonstelling](#)
- [Natuurhistorisch en Volkenkundig Museum Oudenbosch](#)

Primary sources

Boek:

Haan, W. De, P. W. Korthals, Salomon Müller, H. Schlegel, C.J. Temminck. Verhandelingen over de natuurlijke geschiedenis der Nederlandsche overzeesche bezittingen. Leiden: In commissie bij. S. en J. Luchtmans en C.C. van der Hoek, 1839. Alle verhandelingen van de Natuurkundige Commissie in Oost-Indië in een gebonden boek, verdeeld in drie volumes: Land-en Volkenkunde, Zoölogie en Botanie. Beschikbaar via de website van Biodiversity Heritage Library.

<https://doi.org/10.5962/bhl.title.114730>, WorldCat 12686361

Tijdschrift:

*Koninklijke Natuurkundige Vereeniging in Nederlandsch Indië. Natuurkundig tijdschrift voor Nederlandsch Indië. Jakarta (Batavia): Lange, 1851-1940
Tijdschrift van de Natuurkundige Vereniging uit voormalig Nederlands-Indië. De edities van 1851 tot en met 1922 zijn beschikbaar via de Biodiversity Heritage Library.*

<https://www.biodiversitylibrary.org/bibliography/13350>, WorldCat 927107619

Tijdschrift:

Rijks Geologisch-Mineralogisch Museum. Sammlungen des Geologischen Reichsmuseums in Leiden. Leiden: Brill, 1891-1922. Tijdschrift van het Rijksmuseum voor Geologie en Mineralogie dat verscheen tussen 1891 en 1922 onder redactie van K. Martin. Alle edities zijn beschikbaar via de repository van Naturalis.

<https://repository.naturalis.nl/org/5>, WorldCat 72793114, ISBN 1879-7814

Secondary sources

Boek:

Holthuis, Lipke. 1820 - 1958: Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, 1995. Boek uit 1995 dat de geschiedenis van het toenmalig Nationaal Natuurhistorisch Museum van 1820 tot en met 1958 beschrijft. Bevat gestructureerde informatie over de opbouw van de museumcollectie en de toenmalige conservatoren.

<https://repository.naturalis.nl/pub/268714>, WorldCat 69079231

Boek:

Gijzen, Agatha. ‘s Rijks Museum van Natuurlijke Historie, 1820-1915’, 1938. Dissertatie uit 1938 die de geschiedenis van het 's Rijks Museum van Natuurlijke historie van 1820 tot en met 1915 beschrijft.

<https://repository.naturalis.nl/pub/631350>, WorldCat 896666422

Artikel:

Groot, G. E. de. ‘Rijksmuseum van Geologie En Mineralogie 1878-1978 : A Retrospect’. *Scripta Geologica* 48 (1 januari 1978): 3-25. Artikel uit 1978 dat de geschiedenis van het Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie van 1878 tot en met 1978 beschrijft.

[WorldCat 899054688](#), <https://repository.naturalis.nl/pub/317444>

Artikel:

Husson, A. M., en Lipke Holthuis. ‘The Dates of Publication of “Verhandelingen over de Natuurlijke Geschiedenis Der Nederlandsche Overzeesche Bezittingen” Edited by C. J. Temminck’. *Zoologische Mededelingen* 34, nr. 2 (1 januari 1955): 17-24. Artikel uit 1955 waarin alle publicaties van het tijdschrift Verhandelingen over De Natuurlijke Geschiedenis Der Nederlandsche Overzeesche Bezittingen uiteen worden gezet en beschreven.

[WorldCat 67808542](#), <https://repository.naturalis.nl/pub/318953>

Artikel:

Haan, W. De, P. W. Korthals, Salomon Müller, H. Schlegel, C.J. Temminck, en Natuurkundige Commissie in Oost-Indië (Netherlands). *Verhandelingen over de natuurlijke geschiedenis der Nederlandsche overzeesche bezittingen*. Leiden: In commissie bij. S. en J. Luchtmans en C.C. van der Hoek, 1839. Artikel over de geschiedenis van de Natuurkundige Commissie voor Nederlandsch-Indië.

[WorldCat 9627499338](#), <https://doi.org/10.18352/bmgn-lchr.10741>

Relevant Data

TO BE FILLED

*first edited by Wiebe Reints as original_author on 2024-07-10
last edited by Wiebe Reints as original_author on 2025-12-23*